

META-EKSPERIMENTER

*Om å bruke eksperimentell arkeologi til å belyse
metaperspektiver*

Tine Schenck
t.schenck@exeter.ac.uk

Ekspérimentell arkeologi

- Generell konsensus i Europa:
 - Forskningsmetode først og fremst:
 - Bør ha rom for nåtidens kontekstuelle tolkninger i tråd med post-prosessuell arkeologi
 - Likevel foretrukket at det er visse vitenskapelige metoder i bruk, f.eks. målinger og nøye dokumentasjon

Bilder: English Heritage

Et eksperiment bør inneholde

- En eksperimentell plan med en hypotese
- Et arkeologisk kildemateriale som primærreferanse
- Et fokus på variabler
- Relevans!
- “Eksperimentører” med nødvendig erfaringsnivå i den aktuelle teknologien

Et eksperiment bør inneholde (forts)

- *Aktualistiske* materialer og teknikker (=representativitet)
 - OBS: Betyr ikke at ALT må være representativt
- God og grundig dokumentasjon – og ærlig!
- Et ønske om å formidle resultatet.

Tradisjonell bruk av eksperimenter

- Leder ofte til en begrenset problemstilling: “Hvordan ble denne tingen/strukturen til/brukt (opp)?”
- Isolert liten betydning, med mindre andre bruker resultatet – overlater ansvaret til nestemann
- Stopper før “hvorfors?”
- ...men har stort potensiale!

Tradisjonell bruk av eksperimenter

- Resultat: Fragmentert bilde av fortiden
- (Ønskedrøm: Fortelling om fortiden basert på forskning)
- Mulighet: Åpne øynene for det større bildet og det som ligger *bak*
- *Av og til stilles ikke spørsmålet “hvordan”; målet er noe annet enn svaret på et spørsmål. Dette regnes av mange ikke som eksperimentell arkeologi.*

Hvordan angripe det større bildet?

- Sette eksperimentet i system: Hvilket resultat vil være relevant for å si noe om samfunnet bak?
- Stille spørsmålet deretter.
- Eksempel: “Hvordan ble denne prammen bygget?”

Foto: Norsk Maritimt Museum

Hvordan angripe det større bildet?

- “Hvordan”: Er det interessant?
- Hva kan teknikken si om samtiden?
 - Var den tidsriktig eller representerer den en gammel tradisjon?
 - Hvorfor?
 - Kan teknikken si noe om hvilke hensyn som ble tatt under båtbyggingen i forhold til kvaliteten på håndverket?
 - Hvorfor?

Foto: Norsk Maritimt Museum

Hvordan angripe det større bildet?

- Kan det spores lærlinger i teknikken?
 - Hvorfor?
- Ble det gjort endringer i denne pramformen i forhold til eldre former?
 - Er materialbruken endret? Hvorfor?
 - Er toftene av lik størrelse og funksjon? Hvorfor?
- Osv...

Foto: Norsk Maritimt Museum

Nøkkelen til metaperspektivet

“Hvorfor”?

Hvorfor ble slike valg (om produksjon/bruk/kast) tatt i fortiden?

Hva ligger bak den teknologiske beslutningen?

Hvilke sosiale mekanismer førte til beslutningen?

...

Eksempel: Magringsstoff i keramikk

- Spannformet keramikk: Folkevandringstid (ca 400-570)
- Oppstår plutselig som form, forsvinner like plutselig
- Spesielt: Magringsmiddel opp til 80% av massen

Eksempel: Magringsstoff i keramikk

- Eksperiment:
funksjonell årsak til
proporsjon
magring:keramikk
- Hypotese:
Magringsmiddelet har
sammenheng med
brenningen.

Eksempel: Magringsstoff i keramikk

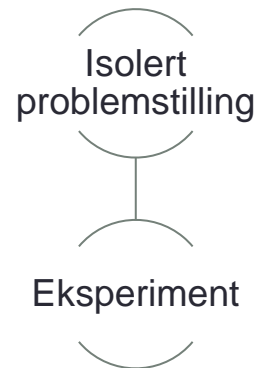
- Brenningsforsøk med proporsjonene 25% - 50% - 75% (pr volum)
- Både krukker og testfliser
- Både felt- og kontrollert eksperiment

Eksempel: Magringsstoff i keramikk

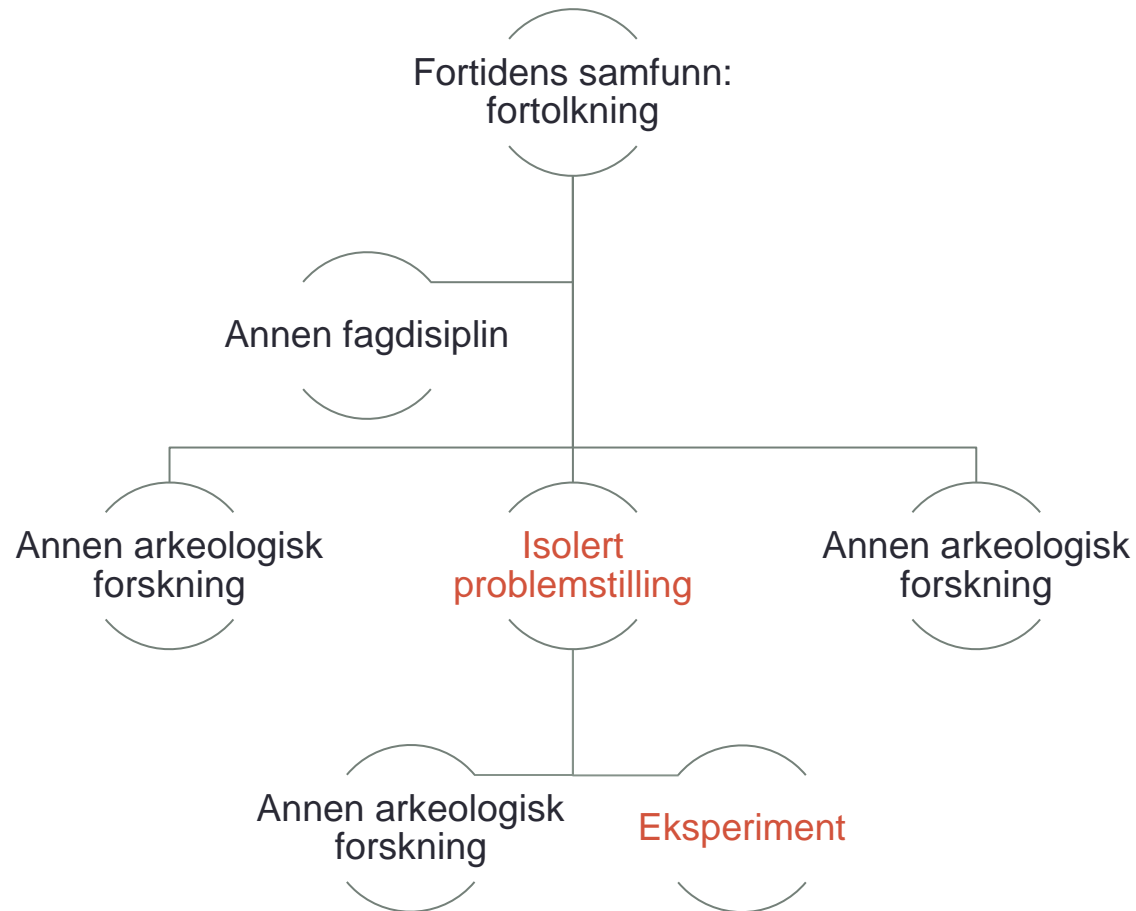
- Dersom magringen øker keramikkens motstandskraft mot høy varme: Hvorfor var det nødvendig med helt nye proporsjoner magringsstoff : leire?
 - Nye oppgaver for keramikken?
- Dersom magringen senker keramikkens motstandskraft mot høy varme: Hvorfor laget man nå keramikk som var vanskeligere å brenne?
 - Annet fokus enn det funksjonelle?
 - Symbolsk funksjon? Foreløpig arkeologisk status quo: Mulig sammenheng med gravlegging og død. Kan eksperimentene bygge opp under denne fortolkningen?
 - Var karene sentrale?

Mikroeksperimenter i et metaperspektiv

- Isolerte problemstillinger som ikke bindes opp mot et større bilde:
 - Lav formidlingsverdi
 - Overlater ansvaret til andre

Mikroeksperimenter i et metaperspektiv

Makroeksperimenter

Foto: Vikingskibsmuseet

- Eksperimenter som utfører mange ulike tester i ett eksperiment
- Også kalt systemeksperimenter eller eventuality trials
- Bidrar med et større bilde i seg selv
- (Men... ofte samme problemstilling etter at eksperimentet er avsluttet.)

Budskapet er...

- Et eksperiment bør ha en viss form,
- ...men av dette følger ikke automatisk at resultatet skal være uten kontekstuell betydning og sammenheng.
- “Hvorfor”
- Ett prosjekt kan ikke gjøre all forskningen, men det bør være *et blikk for* og en *begynnelse på* en fortolkning av det større bildet.
- Det kan være verdt å tenke på at eksperimentet er ment å skulle bidra inn i en allerede eksisterende debatt.
 - Utforming deretter: hypotese(r) som også dekker negative utfall.

Kontekst: Kragerø under båtbyggerens læretid

1902

1916

1914

De fleste bildene er tatt av fotograf Jørgensen. Kilde: Hasseleid.no

1908

1926

1926

1932

1902

1926